

Naturvernforbundet i Nordland

Naturvernforbundet i Nordland
v/ leder Bjørn Økern
Dragveien 9
8842 Brasøy

Naturvernforbundet i Rana og omegn
v/ styremedlem Dag Johansen
Skogveien 36
8613 Mo i Rana

Brasøy / Mo i Rana 08.01.2019

Olje- og energidepartementet
0033 Oslo
E-post: postmottak@oed.dep.no

Norges vassdrags- og energidirektorat
0301 Oslo
E-post: nve@nve.no

Kopi: - Sametinget
- Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt
- Fylkesmannen i Nordland
- Statskog i Nordland.
- Bindal kommune

Klage til Olje- og energidepartementet på NVE sin konsesjonsbehandling av 12.12.2018 for regulering av Søbergsvatnet i Bindal kommune.

Refnr. NVE 201706361- 50

Tiltakshaver: Småkraft AS, eid 100% av Aquila Capital

Klagefrist til OED: 18.01.2019

Begjæring om oppheving av konsesjonsvedtak NVE 201706361-50 og stans i realitetsbehandlingen i Olje- og energidepartementet.

Sametinget har levert innsigelse på NVEs konsesjon for oppdemming av Søbergsvatnet i Bindal kommune i Nordland. Saken er derfor oversendt fra NVE til Olje- og energidepartementet for endelig avgjørelse med klagefrist 18.01.2019. Naturvernforbundet i Nordland leverte den 14.06.2018 høringsuttalelse til NVE mot Småkraft AS/Aquila Capital sin søknad om tillatelse til å regulere Søbergsvatnet i Bindal kommune og deretter en befaringsuttalelse den 18.09.2018. Vi viser til disse, men den siste utviklingen i saken tilsier at konsesjonen som NVE har gitt, må oppheves og avvises uten realitetsbehandling i Olje- og energidepartementet grunnet brudd på flere paragrafer i lovverket som regulerer saksbehandlingen i vannkraftsøknader og brudd på NVEs egen rettleder "Konsesjonshandsaming av vasskraftsaker". Dette fordi:

Eiendomsforholdene i og rundt Søbergsvatnet er nå bekreftet uavklart i Statens Kartverk, av Bindal kommune og indirekte av Frithjof Plathe selv.

I vår befaringsuttalelse av 18.09.2018 påpekte vi at hele fjellområdet ved Søbergsvatnet er uten matrikelnummer (gnr/bnr) i det digitale eiendomskartet til Statens Kartverk, jfr. www.seeiendom.no. En telefon til Kartverket 12.09.2018 bekreftet at dette betyr at området ikke er tinglyst og at eiendomsforholdene er uavklarte.

Videre refererte vi i befaringsuttalelsen ordlyden i et gammelt skjøte fra 30. desember 1873 på en eiendomsoverdragelse til Julius Jakhelln (senere Plathes Eiendommer) av de nærliggende gårdene til Søbergsvatn som viste at fjellområdene over skoggrensen ikke er nevnt/ ikke var med i eiendomsoverdragelsen og at det var skogen og skogsdrift det dreide seg om:

”Jeg Christian Holst sælger til kjøbmand Julius Jakhelln følgende mig tilhørende gaarde: 1. Gaarden Sørli 2. Hongbarstad 3. Svalingen 4. Govasli 5. Vatne 6. Qvastenbugt 7. Eide 8. Harangen, samtlig disse gaarder med tilliggende skog og mark paa følgende vilkaar: At han betaler mig kjøbesummen 15000 spd hvoraf en trediedel betales innen 2 maaneder fra dato med 5000 spd de øvrige 10000 spd betales med en femtedel eller 2000 spd aalig i fem paafølgende aar.

Kjøberen har ret til strax at drive hugst og fremdrift af foranførte Gaarders skov. Med paa kjøbet følger den paa Eide staaende vandsag samt de mig tilhørende anparter i vandsagene paa gaardene Hongbarstad og Tosenget ligesom de i eiendommen beliggende vassdrag følger til kjøberens fri rådighed og eiendom.” (Sitert fra side 15 – 16 i boka ”Villmark, skog og industri – Historien om Bindalsbruket og Plathes Eiendommer” av Arvid Sveli (Bindal kommune 1998))

Vi viste også til at fjellområdene lenger nord på Helgeland ifølge Samerettsutvalget II, NOU 2007:14, del V, (side 167-196) har vært unntatt eiendomsoverdragelsene som har skjedd opp gjennom århundrene, og da i egenskap av å være *”lappetrekninger”*, d. e. områder *”hvor Ingen Rydning kand skee, eller Boe-folk Sig needsætte....”* (Jfr. kong Fredrik V. sitt skjøte av 3. mars 1750 til proprietær Petter Dass d.y.). Disse områdene er i dag etter en lengre jordskifteprosess blitt matrikulert statsgrunn.

På denne bakgrunn konkluderte vi i befaringsuttalelsen med at søknaden om oppdemming av Søbergsvatnet ikke kunne behandles fordi man ikke vet hvem som er den rette grunneier. Noe annet ville være saksbehandlingsfeil. Til dette svarer NVE i ”Bakgrunn for vedtak - Regulering av Søbergsvatnet”, side 5:

”Eiendomsforhold. I følge søker er det Plathes Eiendommer som eier grunn til berørt område. Naturvernforbundet hevder at Plathes Eiendommer ikke har tinglyst eiendomsrett til fjellområdene i og rundt Søbergsvatnet ved å vise til digitalt eiendomskart til Kartverket. Dette viser ikke grenser mellom gårds- og bruksnummer over skoggrensen. Forbundet mener derfor at søknaden ikke kan behandles.

Småkraft AS/Plathes Eiendommer tilbakeviser påstanden fra Naturvernforbundet. I Bindal kommune ble eiendomsgrensene innenfor økonomisk kartverk digitalisert for mange år siden, men alt av fjellområder foreligger kun som papirutgave. I de områdene der grensene mellom ulike bruksnummer ikke følger vannskillet, kan grensen være unøyaktig. For Søberg (Gnr. 83) er det nabogrense mot Gnr. 89 og Gnr. 91 som følger vannskillet. Det er derfor i følge dem ingen tvil om eierforholdet til Søbergsvatn.

NVE viser til at slik uenighet må avklares mellom parter eller i rettsapparatet. Slike spørsmål ligger utenfor vårt ansvarsområde å ta stilling til (vår understrekning).”

I følge Vannressurslovens §24 (Offentliggjøring av søknader – innsigelse) skal søknader om vassdragsreguleringer være offentlige i samsvar med offentlighetsloven, dvs. alle opplysninger og dokumenter skal være skriftlig tilgjengelige for innsyn av høringsparter. NVE har her valgt å kun stole på utbyggers ord og dermed ikke overholdt opplysningsplikten i §24 ved å framskaffe den angivelige ”papirutgaven” av eiendomsforholdet.

Naturvernforbundet i Nordland henvendte seg derfor til Bindal kommune pr. telefon og på e-mail den 02.01.2019 og ba om å få oversendt kopi av de aktuelle eiendomspapirene på områdene ved Søbergsvatnet samt kopi av rettsgyldig tinglysning, evt. en erklæring på at de ikke er tinglyst. Den 04.01.2019 fikk vi svar fra avdelingsingeniør Astrid Nilsen i Bindal kommune, se vedlagte e-mail kopi i denne sendingen, og vi siterer hennes svar:

”Hei. Som du sier, så er eiendomsforholdene ved Søbergsvatnet uavklart. Matrikkelkartet viser at dette området er uten matrikelnummer (gnr/bnr). Kommunen har ingen eiendomspapirer eller annen dokumentasjon som bekrefter at Plathe er grunneier.

Frithjof Plathe har startet opp arbeidet med å klarlegge eiendomsforholdene i aktuelt fjellområde (vår understrekning). Slik som jeg kjenner til er han nå i startfasen og har begynt å opprette dialog med grunneiere i området for å få matrikulert grunnen ved og rundt Søbergsvatnet.”

Vi står m.a.o. i en situasjon der eiendomsforholdene i og rundt Søbergsvatnet er bekreftet uavklart av Statens Kartverk, Bindal kommune og indirekte av Frithjof Plathe selv. Det viser seg at han ikke har ”papirutgaven” klar han heller, hvis det da ikke er det refererte skjøtet fra 30. desember 1873 som imidlertid bekrefter at fjellområdene ikke er med. Det synes åpenbart at både fjellområdet rundt Søbergsvatnet og sannsynligvis alt av fjellområder i Bindal kommune (jfr. NVEs ”Bakgrunn for vedtak” side 5) som har vært umatrikulert grunn i hundrevis av år, er emne for en grundig og offentlig jordskifteprosess slik som er gjennomført lenger nord på Helgeland og der staten ved Statskog må være en selvskreven part. Dette er en sak lokale grunneiere verken kan eller har rett til å ordne alene ”på kammerset”. Denne klagen går derfor i kopi til Sametinget, Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt, Fylkesmannen i Nordland, Statskog i Nordland og Bindal kommune.

Så tilbake til NVEs saksbehandling. Foruten å bryte Vannressurslovens §24 så har direktoratet ved å ikke ta konsekvensen av de uavklarte eiendomsforholdene og stole på utbyggers ord, etter Naturvernforbundets vurdering brutt flere andre lovparagrafer som gjelder i konsesjonssaker samt sine egne retningslinjer hvilket viser at dette forholdet i høyeste grad ligger innenfor NVEs ansvarsområde å ta stilling til. Disse lovparagrafer er:

For det første: Vannressurslovens §13 (Hovedregelen om grunneierens rådighet) sier at ”Vassdrag tilhører eieren av den grunn det dekker,....” Ved Søbergsvatnet er eierskapet og dermed råderetten over området uavklart.

For det andre: Vannressurslovens §23 (Innhold av søknader, saksutredning) der det i første ledd står at ”Søknad om konsesjon etter §8 skal i samsvar med forskrift etter §65 gi nødvendige opplysninger om det planlagte tiltak....” Det foreligger ingen offentlig skriftlig eller tinglyst opplysning om hvem som eier området ved Søbergsvatnet.

For det tredje: Vassdragsreguleringslovens §11 (Krav til konsesjonssøknader) åpner slik: ”Søknad om konsesjon etter §5 skal gi de nødvendige opplysninger om det planlagte tiltak. Søknaden skal blant annet inneholde.....b) opplysninger om arealbruk og eiendomsforhold..” Søknaden fra Småkraft AS/Aquila Capital har fra første stund holdt tilbake korrekte opplysninger om eiendomsforholdet ved Søbergsvatnet og opplysningene som er gitt, er udokumenterbare. Ved å la dette passere uten konsekvenser blir NVE selv ansvarlig for brudd på Vassdragsreguleringslovens §11.

For det fjerde: Vannfallrettighetslovens §12 (Innhold i søknad). Under kap. 4 (Krav til saksbehandling mv.) står det: ”Søknad om konsesjon eller annet vedtak etter denne lov skal gi en beskrivelse av de forhold saken gjelder med nødvendig dokumentasjon..... Søknad fra et selskap skal vedlegges erklæring fra styret om at de opplysninger som er gitt i forbindelse med konsesjonssøknaden om ledelsen av selskapet og eiendomsretten til grunnkapitalen er uttømmende og dekker de reelle forhold.” Det er åpenbart at også Vannfallrettighetslovens §12 er brutt i konsesjonssaken om Søbergsvatnet.

Og endelig og for det femte har NVE brutt sin egen rettleder ”Konsesjonshandsaming av vasskraftsaker” som det finnes link til på NVE sine nettsider. Der står det i del III ”Utarbeiding av melding med forslag til konsekvensutgreiingsprogram” punkt 3.5 side 30, sitat: ”Det skal gjerast greie for eigedomsforholda langs vassdragsavsnitta og områda som tiltaket vil få følger for,....” I saken om oppdemming av Søbergsvatnet har NVE latt være å ta konsekvensen av at eiendomsforholdene ikke er gjort rede for i offentlig tilgjengelige dokumenter.

Naturvernforbundet i Nordland mener det herved er dokumentert at NVE i konsesjonssaken om Søbergsvatnet har brutt kravene til konsesjonsbehandling i Vannressurslovens §13, §23 og §24, Vassdragsreguleringslovens §11 og Vannfallrettighetslovens §12 samt egne retningslinjer. Vi mener derfor at videre realitetsbehandling i Olje- og energidepartementet må avvises og at NVE sin konsesjon er ugyldig og må oppheves.

Kommentarer til innholdet i NVEs konsesjon for regulering av Søbergsvatnet:

Som det framgår av ovenstående kan ikke Naturvernforbundet i Nordland forstå på hvilket lovgrunnlag Olje- og energidepartementet kan foreta en realitetsbehandling av NVE sitt konsesjonsvedtak på oppdemming av Søbergsvatnet i Bindal kommune. NVEs konsesjon må derfor oppheves. Unionskonge Carl XV (1859 – 1872) hadde valgspåket ”Land skal med lov bygges” på myntene som ble slått i hans regjeringstid. Vi vil i det lengste forvente at dagens myndigheter ikke viker fra dette grunnleggende maktfordelingsprinsippet. I motsatt fall vil saken bli forfulgt videre av Naturvernforbundet ved å melde den til Sivilombudsmannen og på annen måte. Når dét er sagt, vil vi her kommentere enkelte punkter i NVEs konsesjonsvedtak.

1. Beregnede, ikke observerte naturlige vannstandsendringer i Søbergsvatnet

Det private firmaet SWECO AS har fått et betalt oppdrag av utbygger Småkraft AS/Aquila Capital i å kommentere høringsuttalelsene fra bl.a. Naturvernforbundet. Firmaets svar er referert i et tilsvarende brev fra utbygger til NVE datert den 31.08.2018. Vi i Naturvernforbundet var ikke klar over dette brevet før befaringen 5. september.

Kurven for naturlige vannstandsendringer i Søbergsvatnet i SWECO AS sitt svar nr. 1 i utbyggers tilsvarende høringsuttalelser av 31.08.2018 (der Naturvernforbundet i Nordland på side 1 var omdøpt til Forum for natur og friluftsliv i Nordland) ble under befaringen bekreftet å være beregnete og ikke observerte verdier. Dette kommer også fram i innledningen til SWECO under spørsmål 1, sitat: ”... det foreligger nå en nøyaktig *terrengmodell* (vår utheving)... Basert på *modellering* (vår utheving) av utløpet til Søbergsvatnet”

Det er derfor ikke noe faktum at Søbergsvatnets naturlige årlige svingninger er på 70 – 75 cm slik det modellerte diagrammet på side 12 i NVEs ”Bakgrunn for vedtak” viser (mellom kote 301,50 og kote 302,25). For å fastslå de reelle vannstandsvariasjonene måtte man ha hatt observerte vannstandsmålinger over flere år. Det brede elveutløpet på anslagsvis 10 meter tilsier at de naturlige svingningene sannsynligvis er mindre og at en regulering på 1 meter vil medføre større avvik fra naturlige vannstandsvariasjoner enn påståtte 30 cm. Den lokale Vassbygda jeger og fiskeforening skriver også i sin høringsuttalelse av 19.06.2018 at, sitat: ”Søbergsvatnet har et meget bredt og flatt utløp noe som resulterer i en uvanlig stabil vannstand.”

2. En oppdemming gir noen flere dager med vannstand over naturlig, men først og fremst langt flere dager med laveste reguleringsvannstand og derfor en reguleringsone preget av uttørking

Utbyggerinteressene sa under befaringen 05.09.2018 at de, dersom de fikk konsesjon, ville sette HRV til høyeste naturlige vannstand, dvs. den modellerte høyeste vannstand, og ta ut reguleringen ved å senke LRV til 1 meter under beregnet HRV. Dette ble framstilt som nærmest ingen regulering.

I konsesjonsvedtaket har NVE gitt tillatelse til tiltakshavers siste reguleringsønske (i brev til NVE av 23.11.2018) mellom kote 302,1 (HRV) og 301,1 (LRV). I sju til åtte måneder av året vil kraftverket kjøres med vannstand på laveste reguleringshøyde på kote 301,1 (LRV) i følge diagrammet på side 12 i NVEs ”Bakgrunn for vedtak”. Diagrammet anslår også middelvannstanden i Søbergsvatnet til kote 301,8. M.a.o. vil Søbergsvatnet etter en evt.

utbygging være tappet ned gjennomsnittlig 70 cm i forhold til (beregnet) naturlig vannstand i sju til åtte måneder av året. Dette fører til både uttørking av reguleringsonen og til at flere grunner i Søbergsvatnet (som det mange av) vil kunne tre fram. Vannlevende organismer i strandsonen vil gå til grunne pga. uttørking. Den lokale Vassbygda jeger og fiskeforening skriver også i sin høringsuttalelse av 19.06.2018, sitat: "Vatnet er ellers preget av store kalkrike grunne områder og et betydelig antall lave holmer og skjær. Dette er oppvekstområde for en rekke arter. Ved å senke vannstand frykter vi at det kan få store negative konsekvenser for vannlevende organismer som blir tørrlagt."

3. Reindriften ved Søbergsvatnet vil bli utsatt for økt risiko for usikker is på senvinteren

Søbergsvatnområdet brukes av reindriften til senvinterbeite. Det framkommer av diagrammet på side 12 i NVEs "Bakgrunn for vedtak" at vannstandsvariasjonene i Søbergsvatnet fra slutten av mars til begynnelsen av mai blir spesielt mye større i cm enn naturlig, dvs. tilnærmet full reguleringshøyde 1,0 meter mens den naturlige variasjonen i samme tidsrom er stipulert til ca. 40 cm. Det betyr at vannstandsvariasjonen øker med ca. 60 % etter en evt. utbygging med de økte farer for usikker is i vårmånedene det medfører. NVE erkjenner dette på side 13 i "Bakgrunn for vedtak", men bagatelliserer risikoen, sitat: "NVE mener at større endring i vannstand som følge av reguleringen kan gi noe økt risiko for utrygg is langs land og ved utløpet av vatnet, men endringene forventes å bli beskjedne." Samebefolkningen er av en annen mening, og Sametinget har levert innsigelse mot kraftutbygging av Søbergsvatnet.

Som avbøtende tiltak foreslår SWECO og utbygger at det bygges en bro ved utløpet av Søbergsvatnet med bredde for snøskuter som kan benyttes av reindriften i de deler av året det ikke er farbar is. Problemet er imidlertid at reinsdyrene ikke nødvendigvis vil velge broen når de er uten tilsyn.....

4. Eidvatnet og strandsonen i Fjellvatnet er innbefattet i naturreservatet

Under befaringen 05.09.2018 ble det hevdet av utbyggerinteressene, bl.a. av Frithjof Plathe i Plathes Eiendommer, at Eidvatnet naturreservat er et rent barskogverneområde og at selve Eidvatnet, som ligger nederst i vassdraget som starter med Søbergsvatnet, ikke er innbefattet i vernet. Undertegnede viste da til Naturbase faktaark på Miljødirektoratets nettside der det står at "Verneområdet ligger nord i Bindal kommune og omfatter nedbørsfeltet til Eidvatnet inkl. øvre og nedre Urdstjørna", se <https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000259> . Eidvatnet er også skravert på Miljødirektoratets kart som en integrert del av naturreservatet. Etter utvidelsen 22.06.2018 innbefattes også ca. 6 km av strandlinjen på sørsiden av Fjellvatnet (Langdalsstranda).

Naturreservat er den strengeste verneform i Norge og i den oppdaterte forskriften for Eidvatnet naturreservat av 22.06.2018 står det i §3c): "Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet,... Opplistingen er ikke uttømmende." Oppdemming av Søbergsvatnet, som er en vesentlig del av nedbørsfeltet til Eidvatnet, vil klart endre de naturlige vannstandsvariasjonene i Eidvatnet og Fjellvatnet og være i strid med verneforskriften. Også SWECO AS innrømmer dette i sitt svar 7, men bagatelliserer endringene: "... det er svært lite sannsynlig at dette vil påvirke verneverdiene".

Vi konstaterer imidlertid at både utbygger og SWECO AS har måttet gå tilbake på sin feilaktige påstand i søknaden at "Vassdraget (Eidevassdraget) er ikke et vernet vassdrag." (Jfr. Småkraft AS/Aquila Capital sin søknad side 13 og SWECO i kap. 3.4 i den biologiske mangfoldrapporten).

NVE på sin side erkjenner at Eidvatnet er med i naturreservatet, men konkluderer i ”Bakgrunn for vedtak” side 15: ”Nedbørsfeltet til Søbergsvatnet bidrar med om lag 23% av tilsiget til Fjellvatnet/Storvatnet. Reguleringen av Søbergsvatnet vil i noen grad utjevne vannføringen i Storelva, men magasinvolument er for lite til å gi noen påvirkning på vannspeilet og strandlinjen i Fjellvatnet/Storvatnet eller Eidsvatnet med planlagt tapping. Videre sikrer vilkår om slipp av minstevannføring i konsesjonen....slik at vannspeilet ikke endres fra naturlig tilstand.”

Naturvernforbundet holder fast på at naturreservat er vår strengeste verneform og at en regulering av ¼ av nedbørsfeltet nødvendigvis vil måtte påvirke naturtilstanden i strandsonen i Fjellvatnet og vannføringen i Eidvatnet noe verneforskriften setter forbud mot.

5. Kunnskapskravet i Naturmangfoldlovens §8 er ikke innfridd med en biologisk mangfoldrapport fra 2005

Utbygger (og SWECO AS) skriver i sitt tilsvarende av 31.08.2018 side 7 at ”Tiltaket fører ikke til neddemming av nye områder.... Ut fra at det foreligger gode ortofoto samt laserbasert terrengmodell,Det er derfor ikke nødvendig med ny feltbefaring”.

Naturvernforbundet i Nordland har som tidligere nevnt begrenset tiltro til bestillingsverket fra det private firmaet SWECO AS som er basert på beregnede/modellerte verdier over de naturlige vannstandsvariasjonene i Søbergsvatnet. For det andre viser de siste, konsesjonsgitte reguleringsvilkårene, drøftet under punkt 2, at en evt. utbygging først og fremst vil føre til tørlegging av strandsonen langs land, på et ukjent antall holmer og skjær og ikke minst et ukjent antall grunner i Søbergsvatnet. Vi står derfor fast på at den biologiske mangfoldrapporten fra SWECO AS basert på feltarbeid i 2005 uten opplysninger om hvilken tid på året den ble foretatt og i tillegg svært så omtrentlig og beheftet med store mangler på ørret, fugl, moser, lav og ikke minst bunndyr i strandsonen (med konsekvenser for ernæringen til ørreten), den kan ikke tilfredsstillende kunnskapskravet slik det kreves i Naturmangfoldlovens §8.

NVE skriver i ”Bakgrunn for vedtak”, side 16: ”Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jamfør Naturmangfoldloven §8.” uten annen begrunnelse enn utbyggers påstand om at det er ”ikke relevant ... å vurdere de langsiktige effektene av vannspeilets senkning”, at Fylkesmannen ikke hadde uttalt noe om manglende informasjon og at NVE selv den 23.10.2018 foretok eget søk i Naturbase og Artskart. Naturvernforbundet anser NVEs vurdering på dette punktet å bære preg av at konklusjonen for konsesjon er gitt på forhånd uansett mangler ved søknaden, analogt med hvordan NVE ikke har latt det uavklarte eiendomsforholdet stoppe konsesjonen.

6. INON skal fortsatt anvendes som arealbruksindikator og vurderingskriterium før evt. inngrep skal avgjøres.

Det ble hevdet under befaringen og skrevet i tilsvarende brev fra utbygger side 6 at INON (definert som inngrepsfri natur i Norge 1 km eller mer unna tyngere tekniske inngrep) er fjernet som vurderingskriterium i utbyggingssaker. Det stemmer at regjeringen Solberg fjernet de direkte bindingene mellom INON-områder og mulige juridisk/økonomiske virkemidler (som f.eks. støtte til skogveibygging) høsten 2014 i forbindelse med framlegging av statsbudsjettet for 2015. Men i Stortingsmelding nr. 18 (2015 – 2016) ”Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet” som ble behandlet og vedtatt av Stortinget 13. oktober 2016, skrev regjeringen i kapittel 6.8, sitat: ”De konkrete miljøverdiene i slike områder skal imidlertid fortsatt telle med i avveiningene når beslutninger om evt. inngrep skal fattes. INON

beholdes som en arealbruksindikator.” Også Miljødirektoratet skriver på sin nettside at, sitat: ”Inngrepsfrie naturområder (INON) skal fortsatt kartlegges og overvåkes”, se www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Miljoovervakning/Inngrepsfrie-naturomrader-i-Norge/ Det er derfor ikke riktig som utbygger skriver at INON er fjernet som vurderingskriterium i utbyggingssaker.

Omtrent hele Søbergsvatnet er i dag INON-område sone 2, 1 eller villmarkspreget (1 km eller mer fra vanninntaket i Søberg kraftstasjon som er nærmeste tekniske installasjon). I følge definisjonen på tyngere teknisk inngrep på Miljødirektoratets nettsider så vil det bare være selve damkonstruksjonen som vil telle som et innhogg i den nåværende inngrepsfrie naturen der oppe ved en evt. oppdemming. Vi i Naturvernforbundet og andre naturvenner vil imidlertid oppfatte også selve oppdemmingen som et tungt teknisk inngrep på hele Søbergsvatnets ca. 6 km lange strandlinje med et ukjent antall holmer og skjær. Pga. det åpne, vegetasjonsfattige landskapet rundt Søbergsvatnet vil den tørrlagte strandsonen være synlig for fjellvandre flere km unna. Tapet av urørt landskapsopplevelse kan måles i en radius av minst 2 km i følge kartet over Søbergsvatnområdet. En evt. konsesjon vil bety nok et tapt attraktivt, urørt naturområde i Norge samt et tapt urørt rødlistet elveløp (Storelva ned til inntaksdammen for Søberg kraftverk).

NVE kommenterer ikke tap av INON-område i ”Bakgrunn for vedtak”. Men naturtapene drøftes... og bagatelliseres i stor grad. I avsnittet Naturtyper side 14 kommenterer NVE Storelva på følgende vis: ”Elvestrekningen fra utløpet ned til inntaket for kraftverket er en rødlistet naturtype (NT, nær truet) som ikke har store fosser eller bekkekløfter. Med slipp av minstevannføring vil vassdraget fortsatt være intakt.” Eller i kapitlet ”Landskap, friluftsliv og brukerinteresser” på side 17: ”Søker kommenterer til uttalelsene at andre enn Plathes Eiendommer bruker området, men grunneier treffer sjelden folk i området. For de som ikke er i nærområdet til dammen, vil tiltaket ikke være synlig. Ei bru ved demningen vil lette elvekryssingen. NVE sier seg enig i dette, men dette er noe søker må bekoste på eget initiativ.” Dette står i kontrast til hva NVE ellers skriver om virkningene på landskapet lenger oppe på side 17: ”NVE regner med at det vil dannes en litt mer markert reguleringszone ved flate grunne partier langs strandlinja, holmer og skjær,...”

I tillegg mener Naturvernforbundet at også Naturmangfoldlovens § 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning) må komme i betraktning sett i lys av de åtte kraftverkene som allerede er igangsatt eller under utbygging på øst- og nordsiden av Tosenfjorden hvilket gjør Søbergsvatnområdet ekstra verdifullt, jfr. vår høringsuttalelse av 14.06.2018. Om dette skriver NVE lettvtint på side 16: ”Så lenge en regulering med 1,0 m ikke påvirker naturmiljøet i særlig grad, mener NVE at den samlede belastningen i vassdraget er akseptabel. Den samlede belastning på økosystemet og naturmangfoldet er dermed blitt vurdert, jamfør Naturmangfoldloven §10.”

7. Brukerinteressene ved og rundt Søbergsvatnet er mer enn Plathes Eiendommer

I utbyggers tilsvarebrev side 7 står det at fiske er forbeholdt leietagere hos Plathes Eiendommer og at resterende bruk er begrenset til turgåere og fiskende ungdommer under 16 år. ”Grunneier mener denne ferdselen er relativt liten.” Dette stemmer ikke med de opplysninger vi har fått fra Den norske turistforening Sør-Helgeland. De har arrangert flere fellesturer med Vassbygda jeger- og fiskerforening fra Hongbarstad til Søbergsvatnet. Som nevnt i vår høringsuttalelse 14.06.2018 beskrives det også flere turruter som går langs Søbergsvatnet, f.eks. ”Ol’Tomså-stien” og ”Kristine-stien”, i Nordland fylkeskommunes bok

”Til fjells i Nordland” (1992). Vassbygda jeger og fiskeforening skriver også i sin høringsuttalelse av 19.06.2018 at ”Allmennheten og naturmangfoldet fortjener et område som dette i sin opprinnelige forfatning.”

8. Samfunnsnyttan er minimal med lite ny kraft i et overmettet kraftmarked og eierinntektene går 100% til et tysk investeringsfond.

I konsesjonssøknaden fra Småkraft AS står det ingen ting om at selskapet er eid 100% av det tyske investeringselskapet Aquila Capital. Dette ble det heller ikke opplyst om under NVEs befaringsuttalelse til Søbergsvatnet den 05.09.2018. I utgangspunktet var vi i Naturvernforbundet derfor sikre på at et selskap som heter Småkraft AS, måtte være norsk. Og i søknaden om utbygging av Søbergsvatnet fra 07.03.2018 undertegnet av prosjektleder Martin Vangdal fikk vi inntrykk av at selskapet også kunne ha lokal tilknytning til Bindal kommune. Så feil kunne vi ta. Riktignok var Småkraft AS norsk fram til 2015, eid av Skagerak Energi, Agder Energi, Bergen Kommunale Kraftselskap og Statkraft. Mens vi holdt på å skrive befaringsuttalelsen vår i september, fant vi en NTB-artikkel fra 11. november i 2015 der det stod at det tyske investeringsfondet Aquila Capital kjøper alle aksjene i kraftselskapet Småkraft AS som på det tidspunktet var Norges største selskap for utvikling og bygging av småkraftverk med 45 kraftverk i drift, 15 nye under bygging og 100 (!) under utvikling (”Småkraft overtas av tysk investeringsfond”, NTB 11.11.2015). I samme artikkel står det også at Aquila Capital i oktober 2014 overtok 32 kraftverk fra Norsk Grønnkraft.

Vi står altså overfor et tysk gigantselskap og den desidert største eier innenfor såkalt småkraftutbygging i Norge med for tiden mellom 80 og 90 kraftverk i drift og flere under planlegging. Bare navnet Aquila Capital demonstrerer for all verden at selskapets primære målsetting er å maksimere sitt økonomiske utbytte med mer og mer norsk vassdragsnatur i potten, uansett nytte eller fornuft. Samfunnsnyttan for Norge og Bindal kommune blir kun smuler når eierinntektene går 100% til de tyske eierne. Å gi konsesjon til oppdemming av Søbergsvatnet for å bedre økonomien i Søberg kraftverk av hensyn til et gigantisk tysk investeringsfond, det synes helt meningsløst.

Det var Naturvernforbundet i Nordland som i vår befaringsuttalelse 18.09.2018 avslørte hvilken egentlige eier det er som står bak konsesjonssøknaden på oppdemming av Søbergsvatn. Småkraft AS/Aquila Capital har ved dette brutt opplysningsplikten i NVEs rettleider ”Konsesjonshandsaming av vasskraftsaker”. Der står det i del III ”Utarbeiding av melding med forslag til konsekvensutgreiingsprogram”, under punkt 3.1 ”Presentasjon av tiltakshaveren” side 30 følgende, sitat:

”Tiltakshaveren skal presenteres kort. Dvs. namnet på selskapet, lokaliseringen, eigarane, selskapsstrukturen, forretningsområdet, evt. andre kraftverk selskapet eig, eller kraftproduksjon som selskapet forvaltar, osv.”

Alt dette har Småkraft AS/Aquila Capital underslått og utelatt. Man kan spørre seg hvorfor.... Om NVE ikke var klar over dette, så ble de det i alle fall etter at vi i vår befaringsuttalelse 18.09.2018 avdekket hvem som er den egentlig tiltakshaveren. Naturvernforbundet i Nordland stiller seg derfor undrende til at konsesjonen også er gitt med ubegrenset varighet i følge forsiden (side 1) av vassdragskonsesjonen. Derved fjerner NVE muligheten til å iverksette statens hjemfallsrett i framtida slik den er formulert i Vassdragsreguleringslovens §28 og Vannfallrettighetslovens §11. Her kan man virkelig snakke om salg av et stykke Norge. I følge Vannfallrettighetslovens §8 (Konsesjonens varighet) kan ”Konsesjoner etter §5 gis på

ubegrenset tid.”, men §5 krever offentlig eierskap (fylkeskommuner o.l.). Har NVE her gjort seg skyldig i nok en saksbehandlingsfeil?

Kraftoverskuddet i Norge er p.t. på rundt 15 TWh hvert år fram til 2030 og er dokumentert i regjeringens Energimelding (Meld. St. Nr. 25 (2015 – 2016) del 2, kapittel 10.2, side 50) og ble bekreftet av daværende olje- og energiminister Terje Søviknes på den 19. europeiske gasskonferansen i Oslo i mai ifjor der han hevet tallet til 16 TWh (kilde: ABC Nyheter 29.05.2018: ”Søviknes: - Norsk gass mye viktigere enn norsk vannkraft for fornybart Europa”). I denne sammenhengen er tilskudd av 3,2 GWh fra en oppdemming av Sjøbergsvatnet forsvinnende lite for et stort naturtap.

I Nordland er kraftoverskuddet på rundt 6 TWh av en produksjon på ca. 16 TWh i året, dvs. ca. 40% overskudd, med begrenset kapasitet i kraftlinjene. Sjøberg kraftverk ble også rammet av kapasitetsproblemene i strømmettet da det sto ferdig i mai 2011, i den grad at selskapet i 2012 klaget Helgelandskraft AS inn for NVE for brudd på tilknytningsplikten (klagen ble avvist av NVE i brev av 10.07.2012). Nye kraftverk bygges altså ut i en størrelsesorden som det eksisterende nettet ikke kan ta imot og som tvinger fram nye investeringer i strømmettet. Dette må strømkonsumentene betale for med høyere nettleie. Vi strømkonsumenter sitter altså igjen med mer ødelagt natur, høyere nettleie og høyere avgift til de såkalte grønne sertifikatene, mens kraftutbyggerne, i dette tilfelle det gigantiske tyske investeringselskapet Aquila Capital, kommer ut med et subsidiert økonomisk overskudd for en kraft vi ikke trenger. Og da har vi ikke regnet inn strømtapet på overføringslinjene sørover. I følge ”Rapport om potensialet i Norge – Energieffektivisering” fra Bellona og Siemens i 2007 er det gjennomsnittlige krafttapet i det norske vekselstrømmettet på rundt 10%, et sannsynlig tap fra Nord-Norge til Sør-Norge. Fra Nord-Norge til Europa må en regne med det dobbelte, dvs. en enorm sløsing med elektrisk energi. Krafttapet på lange overføringer viser at elektrisk strøm bør være en kortreist ressurs.

I ”Bakgrunn for vedtak” kommenterer NVE så og si ingen av disse ankepunktene på den manglende samfunnsnyttene av Sjøbergsvatnutbyggingen som vi i Naturvernforbundet også la fram i vår befaringsuttalelse fra 18.09.2018.

Vårt grunnleggende ankepunkt er likevel at NVE sin håndtering av Småkraft AS/Aquila Capital sin søknad om kraftutbygging av Sjøbergsvatnet har brutt kravene til konsesjonsbehandling i Vannressurslovens §13, §23 og §24, Vassdragsreguleringslovens §11 og Vannfallrettighetslovens §12 samt egne retningslinjer. NVE sin konsesjon er derfor ugyldig og må oppheves og realitetsbehandling i Olje- og energidepartementet må avvises.

Vedlegg: E-post fra Bindal kommune v/avdelingsingeniør Astrid Nilsen den 04.01.2019

Med hilsen

Bjørn Økern
Leder i Naturvernforbundet i Nordland

Dag Johansen
styremedlem Naturvernforbundet i Rana og omegn/
saksbehandler i Naturvernforbundet

